

Sanja Domazet*

*Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka*

Kreativni intervju kao bazični element stvaralaštva dobitnice Nobelove nagrade Svetlane Aleksijević

Apstrakt

U ovom radu razmatraćemo pojam, način upotrebe, efekte i relevantnost kreativnog intervjuja, kao bazičnog elementa u stvaralaštvu prve novinarkе na planeti, koja je dobila Nobelovu nagradu za književnost 2015. godine, Svetlane Aleksijević (Светлана Алексиевич). U radu će biti analizirana njena dela nastala višedecenijskim intervjuisanjem marginalizovanih društvenih grupa, političkim odlukama spretno sklonjenim u senku (to su žene koje su učestvovalе u Drugom svetskom ratu, akteri koji su preživeli katastrofu u Černobilju, sovjetski vojnici – učesnici rata u Avganistanu...). Analizom dela „Černobiljska molitva” biće pokazан način i postupak intervjuisanja Svetlane Aleksijević, pažljiv izbor sagovornika, strukturu i konstrukciju postavljenih pitanja, analizirana dramaturgija njenih intervjuja i komponovanje knjiga dokumentarne proze, koja je sama autorka nazvala „romanima glasova”. Biće pokazano mesto intervjuja u postnovinarstvu i novom žurnalizmu, analiziran postupak nastanka nefikcijskih romana, sa kojim je prvo započeo Truman Kapot (Truman Capote), novinar-književnik koji je i uzor Svetlani Aleksijević.

Ključne reči:

kreativni intervju, novinari književnici, novi žurnalizam, dokumentarni roman

* domazetsanja5@gmail.com

Svetlana Aleksijević (1948, Stanislav, danas Ivan-Frankovsk, Ukrajina) prva je novinarka u istoriji kojoj je dodeljena Nobelova nagrada za književnost 2015. godine. Bez obzira što je Aleksijevićeva dobitnica brojnih prestižnih nagrada i priznanja, kako u bivšem Sovjetskom Savezu tako i u svetu (spomenimo samo Nacionalnu nagradu književnih kritičara Amerike, Nagradu Pen), tek je Nobelova nagrada ovu novinarku i književnicu stavila u žižu svetskog interesovanja. Sovjetska i beloruska književnica, novinarka i scenaristkinja dokumentarnih filmova, na svečanoj dodeli je izgovorila: „Za ovom govornicom nisam samo ja. Iz mene progovara stotine glasova koji me prate od ranog detinjstva. Živela sam na selu gde se deca po ceo dan igraju napolju. Predveče smo kao privučeni magnetom prilazili klupama ispred ušorenih kuća na kojima su sedele umorne žene. Nijedna od njih nije imala muža, ni oca, ni brata. Posle Drugog svetskog rata naše selo je ostalo bez muškaraca. Svaki četvrti Belorus je poginuo na frontu ili u partizanima. Naš posleratni dečiji svet je bio ženski svet. I one su nam pričale o ljubavi, ne o smrti. Prolazile su godine, a one su ih i dalje čekale: 'Samo neka se vrati: bez ruku, bez nogu, na rukama ću ga nositi'. Bez ruku... bez nogu... Moj put do ove govornice dug je skoro 40 godina. Živela sam u zemlji gde su nas od detinjstva učili umiranju. Zlo je sve vreme vrebalo na nas.”¹ Budući da topografija određuje svest, proživljeno detinjstvo i mladost u okruženju punom tajni, autorku je uputilo na životni put razotkrivanja – istraživačkog novinarstva.

Svetlana Aleksijević pristupila je intervjuu kao kreativnom novinarskom žanru, „obliku dokumentarne književnosti, gde jedna osoba postavlja pitanja osobi koja je svojim poznavanjem određene teme, delom ili ličnošću zanimljiva čitalačkoj publici. Glavne odlike su izbor teme, ličnosti i pitanja, a cilj je da se tokom razgovora osvetli neki problem ili niz problema koji su značajni za neku od društvenih oblasti”.² Aleksijevićeva je napisala svega pet knjiga načinjenih od kreativnih intervjuua, sublimno povezanih u dokumentarističku prozu, *non-fiction* roman. Nikada do sada Nobelova nagrada nije dodeljena autoru koji ima svega pet knjiga u stvaralačkom opusu. O ovome Svetlana Slapšak piše: „Žene koje su pisale ne-fikciju nisu došle do Nobelove nagrade za književnost. Pominjem samo tri koje su je izvesno zaslužile: Rebeka Vest za najbolji balkanski putopis *Crno jagnje, sivi soko* – a još je i ispunila zahtev tadašnjeg vremena i posle II svetskog rata postala umerena antikomunistkinja; Simon de Bovoar za *Drugi pol* i Hana Arent za *Ajhmana u Jerusalimu, Izveštaj o banalnosti zla*. Dobitnica Nobelove nagrade za književnost je još uvek nekih deset puta manje nego dobitnika”.³ Šta je to što je Aleksijevićevu izdvojilo od ostalih autora i načinilo od nje vrhunskog stvaraoaca? Pre svega, zadovoljila je

1 <http://pescanik.net/izgubljena-bitka/> (Pristupljeno 1. decembra 2017).

2 Tanja Popović, *Rečnik književnih termina*, Logos Art, Beograd, 2007, str. 296.

3 <http://pescanik.net/kupiti-slobodu/> (Pristupljeno 1. decembra 2017).

najnovije istraživačke zahteve literarnog žurnalizma, gradeći od sopstvenih kreativnih intervjua originalan oblik pripovedanja koji počiva na „sopstvenim konvencijama i principima razumevanja, kao i na specifičnim sociološkim, ideološkim, psihološkim, istorijskim i literarnim ograničenjima”.⁴

Dramaturški raspoređujući iznimno bogatu prikupljenu građu najrazličitijih intervjua (Aleksijevičeva je snimila toliko audio i video zapisa da bi se mogli emitovati nedeljama bez prekida), ona je stvorila sopstveni, jedinstveni stil i dela neverovatno uzbudljive, na

⁴ M. Schudson, *Reading the news*, Pantheon Books, New York, 1987, p. 6.

momente strahotno potresne, ispovedne proze, originalnog literarnog novinarstva koje počiva na intervjuu. „Literarno novinarstvo je bliska zajednica temeljitog izveštavanja i literarne tehnike pisanja za novine. U pomenute tehnike spadaju naracija i scena, siže i postupak, stav, drama, hronološka organizacija, ritam, slikovito predočavanje, nagoveštaji, metafora, ironija, dijalog, sveukupni plan (početak, sredina i kraj), sve to povezano dobrim izveštavanjem.”⁵ Komponujući tehniku kreativnog intervjuisanja sa reportažnim elementima i snažnim monolozima, Aleksijevičeva je uspeła da stvori pet originalnih knjiga dokumentarne proze u kojima se na autentičan način bavila Drugim svetskim ratom posmatranim očima žena-učesnica, černobiljskom katastrofom, sovjetskim ratom u Avganistanu i životom u postsovjetskom dobu, svaki put intervjuišući dubinski, “in depth” i tragajući za, iz političkih razloga, skrivenim istinama. Intervjuisala je preko hiljadu osoba i dobila kao rezultat uzbudljivo štivo koje sama naziva „romanom glasova”. Poštovala je pravila pisanja kreativnog intervjuja koji se u teoriji žurnalizma definiše kao „konverzacijska razmena informacija dve osobe u korist neviđene publike, da bi se proizveo nivo obaveštenosti koji nijedan od učesnika ne bi mogao da proizvede sam. Razmenjuju se ideje i informacije koje stvaraju viši nivo obaveštenosti i traga se za elementima ličnosti i drame, kao što su predstavljanje i portretisanje ličnosti suočenih sa problemima koji se (ne)razrešavaju posle jedne ili više dramatičnih situacija”.⁶ Sve ove metode pronalazimo kod Trumana Kapota, u romanu *Hladnokrvno*, ali i u Majlerovom opisivanju protivratnog marša na Pentagon, u „Brezlinovim tekstovima za Njujork Dejli Njus kao bukvalno pucanje lobanja pri političkim nemirima”.⁷ Kapot, Majler, Šalamov, Bikov, Adamovič bili su od početka spisateljski uzori Svetlani Aleksijevič. Želela je da njen rad bude autohton i da razotkrije prećutano. „Slovenske civilizacije zapravo su civilizacije reči. Kod nas je književnost malo više nego samo književnost. Ne može ruski pisac, na primer, sebi da dozvoli ono što sebi može da dozvoli nemački pisac – da sedi i da se igra rečima. Kod nas se reči završavaju krvlju”, izjavila je.⁸ Baš zbog toga autorka je i pribegavala neprekidnom intervjuisanju – to je bio jedini način da se na neposredan način napokon sazna suština.

⁵ Ken Mecler, *Kreativno intervjuisanje*, Cid i Institut za medije Crne Gore, Podgorica, 2006, str. 144.

⁶ Isto, str. 35.

⁷ Neda Todorović, *Interpretativno i istraživačko novinarstvo*, Čigoja štampa, Beograd, 2003, str. 50.

⁸ <http://pescanik.net/razgovor-o-srebrenici/> (Pristupljeno 2. decembra 2017).

OSOBNOSTI RETORSKOG SENZITIVIZMA SVETLANE ALEKSIJEVIČ NA PRIMERU DELA „ČERNOBILJSKA MOLITVA”

U kreativnom intervjuu pitanja su stimulatивно iskustvo, jer je odgovor najčešće nalik na skok u provaliju – šokantan, zaprepašćujući, neočekivan. Takođe, Aleksijevičeva je poštovala i pravila „novog žurnalizma”: neprekidno prisutna personalizacija, reporterske tehnike „kaži kao što vidiš”, „odnosno impresionističke, intenzivne, humanističke, istraživačke, pa i interpretativno produblјivanje. Druga, kontroverznija karakteristika novog žurnalizma opisana je kao zalaganje, aktivizam i učesništvo”.⁹ O obasjavanju sive zone istorije originalnim postupkom novinarskog poniranja, retorskoj senzibilitnosti sopstvenih intervjuja, Svetlana Aleksijevič piše: „Svet vidim kao glasove, kao boje, kakov i jeste. Iz knjiga u knjigu ja se menjam, subjekat se menja, ali niti naracije ostaju iste. Upravo sam te niti ljudskih glasova u intervjuima prepoznala... S hiljadu glasova mogu da stvorim – teško se to može nazvati realnošću, budući da stvarnost ostaje nedokučiva – jedan prikaz svog vremena, svoje države... Kako ljudi u mojoj zemlji žive? U šta veruju? Kako umiru i kako ubijaju? Koliko su žestoko tražili sreću i koliko su je strašno promašili?”¹⁰

Svakako, Svetlana Aleksijevič intervju koristi i kao metod do dolaženja podataka, ali i kao samostalan žanrovski oblik. „Ovde novinar, u ime javnosti, sagovornika pita ono što bi, o određenoj temi ili ličnosti, najviše interesovalo njegove čitaoce, slušaoce ili gledaoce.”¹¹ Naravno, u postnovinarstvu, Svetlana Aleksijevič neminovno je kročila na teren hibridizacije i prožimanja žanrova. „Mešanje, prožimanje žanrova ili podžanrova jedna je od uobičajenih karakteristika savremene novinarske prakse pisanja. Ona nije posledica nepoznavanja teorije žanrova, nego zavisi i od kreativnog procesa tokom koga novinar i nesvesno bira najbolju formu (ili kombinaciju više formi) u koju će, izražavajući se u određenom mediju, smestiti informacije kojima raspolaže. Talentovani, originalni, kreativni, iskusni novinari prepoznatljiviji su po originalno uobličanim tekstovima koje nije uvek lako svrstati u određene, poznate prakse pisanja, oblike novinarskog izražavanja. Ipak, njihovi tekstovi su prepoznatljiviji i cenjeni pre svega zbog kvaliteta njihovog rada, zbog činjenica koje su težeći istini pronašli i proverili, zbog ubojitosti pera, kritičnosti, kao i zbog prepoznatljivog, ličnog stila.”¹²

⁹ Isto, str.49.

¹⁰ Svetlana Aleksijevič, *Rat nema žensko lice*, Čarobna knjiga, Novi Sad, 2015, str. 319.

¹¹ Neda Todorović, *Interpretativno i istraživačko novinarstvo*, nav. delo, str. 82.

¹² Neda Todorović, „Prilog teoriji žanrova u postnovinarstvu“, *Medijski dijalozi*, Vol. 6, br. 17, str. 30.

Svetlana Aleksijevič je odlučila da progovori o temama o kojima niko pre nje nije pisao ni progovarao – o tome kako su žene ratovala u Drugom svetskom ratu, šta se zaista događalo u Černobilju, kako je izgledala sama eksplozija, kako evakuacija, šta se dogodilo sa onima koji nisu mogli biti po odluci vlasti evakuisani, ali i o Avganistanskom ratu, njegovim posledicama, šokantnim po svojoj brutalnosti. Spisak intervjuisanih izuzetno je raznorodan i širok: novinarka Aleksijevič intervjuiše oficire i vojnike, majke i prostitutke, bolničarke, sinove, kćeri i iznosi pred lice javnosti priče koje nikada pre njenih intervjuova nismo čuli, a koje govore učesnici u sopstveno ime, a zapravo u ime svih: „Ne znam o čemu da pričam... O smrti ili o ljubavi? Ili je to jedno te isto... O čemu? ... Tek što smo se venčali. Još smo hodali držeći se za ruke, čak i kad smo išli u prodavnicu. Uvek zajedno. Govorila sam mu: *Volim te*. Ali nisam znala koliko ga volim. Samo sam pretpostavljala... Stanovali smo u samačkom hotelu vatrogasnog odeljenja u kojem je radio. Na prvom spratu. A dole, u prizemlju, bili su parkirani kamioni. Crveni vatrogasni kamioni. To je bila njegova služba... Usred noći čujem neku buku. Vika. Pogledam kroz prozor. Ugledao me je. *Zatvori luftere i lezi da spavaš. U elektrani je izbio požar. Brzo ću ja*. Samu eksploziju nisam videla. Samo plamen. Sve je bilo obasjano... Čitavo nebo... Visok plamen... Gar. Užasna vrućina. A njega nema i nema”.¹³

Ovo je tek jedan od potresnih monologa koji će načiniti polifono štivo, roman poput *non-fiction* romana Trumana Kapota. Naime, dana 26. aprila, u 1 sat i 23 minuta i 58 sekundi, dogodila se serija eksplozija koja je razorila reaktor i postrojenje četvrtog energetskog bloka Černobiljske nuklearne elektrane, blizu beloruske granice. Ova katastrofa smatra se najvećom tehnološkom katastrofom XX veka. Upravo zato i čudi činjenica da niko pre Svetlane Aleksijevič nije otišao i obavio detaljne, istraživačke razgovore sa preživelim, pogotovo kada znamo da „novinari u toj meri zavise od intervjuova da uopšte ne koriste druga dokumenta u tri četvrtine tekstova koje pišu”.¹⁴ Pre Černobilja na 100.000 stanovnika Belorusije bilo je 82 slučaja onkoloških oboljenja, danas je na 100.000 stanovnika taj broj 6.000. Broj obolelih se povećao gotovo 74 puta, a smrtnost porasla za 23,5 posto. Od deset ljudi tamo je sada sedam bolesno. Od 14 ljudi od starosti umire samo jedan čovek i to mahom u najproduktivnijoj dobi, između 46 i 50 godina.

I ovo delo Svetlana Aleksijevič pisala je dugi niz godina, gotovo čitavu jednu deceniju. Struktura je monološka i roman je minuciozno sastavljen od pažljivo biranih intervjuova. U kreativnom intervjuu, „po definiciji, kreativno pitanje se pojavi kada se odvažite da se otisnete izvan granica postoje-

¹³ Svetlana Aleksijevič, *Černobiljska molitva*, Laguna, Beograd, 2016, str. 16.

¹⁴ M. Shudson, *The Power of News*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, p. 72.

ćih saznanja".¹⁵ *Černobiljska molitva* delo je monološkog karaktera. Svetlana Aleksijevič je sva pitanja iz ove knjige – uklonila. Ostavila je didaskalijske, ostavljene iza replika junaka („smeje se“, „plače“) i autorka ovde postaje subjekt svesti, čiji izraz predstavlja kombinaciju posebnog naratološkog pristupa i originalne organizacije dokumentarističkog materijala. Striktno poštujući monološki karakter dela, autorka pravi i autointervju i piše: „I negde onda eksplodira atomska stanica a mi onda dišemo taj vazduh. Jer kad je eksplodirala atomska stanica to je bilo jako lepo, to nije izgledalo uopšte crno. To je bilo svetlo boje maline. Ljudi su iznosili decu – 'gledaj ovo, i zapamti kako je lepo'. Oni su mislili da će za dva sata doći vatrogasci i sve ugasiti. Zamislite koliko nismo spremni za budućnost! I toliko isto zavisimo od prošlosti, i uopšte smo se zaglavili u prošlosti! Isto toliko, još uvek nismo ljudi novog vremena, iako u njemu živimo".¹⁶

Aleksijevičeva progovara i o svom iskustvu prvog odlazjenja u černobiljsku zonu: „Cvetali su vrtovi, na suncu je radosno blistala mlada trava. Ptice su pevale. Tako poznat... poznat... svet. Prva misao: sve je na mestu i sve je kao – pre. Ali već prvog dana su mi objasnili: cveće ne treba brati, na zemlju je bolje da se ne seda, voda iz izvora ne sme da se pije. Uveče sam posmatrala kako su pastiri hteli da nateraju umorno stado u reku, ali krave su prišle vodi pa se istog trena okrenule i pošle nazad. Nekako su se dosetile da je opasno. I mačke su prestale da jedu mrtve miševе, a bio ih je svuda naokolo: u poljima, po dvorištima. Smrt je vrebala sa svih strana, ali to je bila neka druga smrt. Ispod nove maske. U nepoznatom obličju".¹⁷

Ova knjiga sastavljena je od dokumentarnih, monoloških iskaza, struktura dela je romaneskno-naratološka. Intervjui su ređani takvim nizom da tvore kompoziciju prstena. Naime, spoljni krug, prvi siže, čine opisi metafizičkih ljubavi (mladi bračni parovi koji se u tajnosti grle iako im je to zabranjeno, pošto je suprug ozračen, žena koja uzima iz ruke ozračenog narandžu, tako sama biva ozračena i doživljava prekid trudnoće)... Unutar ovog prstena strahotnih emocija nalazi se nekoliko koncentrično povezanih celina koje se odnose na gašenje reaktora, evakuaciju ozračenih, skladištenje radioaktivnog otpada, evakuaciju porodica stradalih... Sagovornici se ovde ne mogu podeliti na javne ličnosti i na „obične građane“, kao što se to u žurnalizmu uobičajeno čini... Preko stotine intervjuisanih ljudi u „Černobiljskoj molitvi“ možemo grupisati u one koji su svojim telima pokušavali da zaustave radioaktivni požar – likvidatore, njihove supruge kojima su često muževi umirali na rukama, decu, obolelo stanovništvo, narod koji je evakuisan, kao i naučnike, nukle-

¹⁵ Ken Mecler, *Kreativno intervjuisanje*, Cid i Institut za medije Crne Gore, Podgorica, 2006, str. 36.

¹⁶ Svetlana Aleksijevič, *Černobiljska molitva*, nav. delo, str. 38.

¹⁷ Isto, str. 40.

arne fizičare, sa zadatkom da rasvetle katastrofu. Monolog ovde dobija ton antičke tragičnosti, ljudi stradaju bez krivice i u trenutku im se život zauvek menja. Intervjuerku gotovo da ne opažamo, osim što je neprekidno prisutan osećaj visoke empatije kod Svetlane Aleksijevič i njeno pažljivo slušanje, ona ne progovara, osim u okviru auto-intervjua i baš to ćutanje predstavlja opomenu, najnegativniji komentar, unutarnji metatekst užasa.

U trećem delu *Černobiljske molitve*, koji autorka naziva „Narodni hor“, ona ređa ispovesti, jednu za drugom, koje zajedno tvore specifičnu perspektivu pripovedanja. „Staricama je naišlo mleko u grudima, kao kod porodilja. Medicinski termin te pojave je – relaktacija. A za seljake? Božja kazna... To se desilo jednoj ženi koja je živela sama. Poludela je. Hodala je selom i ljuljala nešto u rukama, cepanicu, dečiju loptu, zavijala je u krpe...“¹⁸ Drugoj ženi dali su dozimetar, ali on nije prestajao da zvoni. Onda je jednom dozimetar zazvonio dok je hranila dete i ona se rasplakala. „Zašto plačeš, mamice?“ Druga žena govori: „Dete moje... Ni dečak, ni devojčica... Nema kosicu. Vodim ga i profesorima i vračarama i vidarkama. Najmanji je u razredu. Bolest krvi, ne sme da se povredi, odmah line krv. Ležim s njim u bolnici i mislim: 'Umreće!' Onda sam shvatila da tako ne smem da mislim i da će te smrt čuti. Plačem u kupatilu. Nijedna mama ne plače u bolničkoj sobi, već u toaletima, kupatilima. A tamo stojimo u redu...“¹⁹ Ovo su specifični iskazi, delovi intervju-a-portreta.

„Intervju portret je vrlo složen oblik novinarskog izražavanja, koji, za razliku od klasičnog intervju-a, ima niz svojih specifičnosti. Intervju portret ili intervju profil predstavlja sam vrh novinarskog stvaralaštva i jedan je od najviših dometa žurnalizma... Jedna od mogućih definicija bila bi da intervju profil predstavlja posebnu vrstu intervju-a kao hibridnog oblika novinarskog izražavanja, gde se kroz formu dijaloga, a u razgovoru sa određenom ličnošću, ona portretiše iz što više rakursa.“²⁰ Pošto više od decenije Svetlana Aleksijevič radi na ovoj knjizi, očekivano je da naiđe i na gotovo nadrealne odgovore o Černobilju, katastrofi i radijaciji: „Jedna od sagovornica kaže: 'Uključim radio. Stalno nas plaše radijacijom. A mi bolje živimo otkako je radijacija. Ovoga mi krsta! Samo gledaj: pomorandže, tri vrste kobasica, na izvol'te! I to u selu! Unuci su mi pola sveta obišli. Mlađa se vratila iz Francuske, ono odakle je Napoleon nekada napadao... 'Bakice, videla sam ananas!' Drugoga unuka... njenog bratića, odveli u Berlin, na lečenje. Tamo odakle nas je Hitler napao.... Tenkovima... Sad je novi svet... Sve je drukčije... Je li radijacija za to kriva? I kakva je ona? Možda su je u nekom filmu pokazali? Jeste li je vi videli? Da l' je bela ili kakva je? Koje je boje? Jedni kažu da je bez boje i mirisa, drugi da je crna. Kao zemlja! Ako je bez boje ona je kao Bog. Bog je svuda, zato ga niko ne

¹⁸ Svetlana Aleksijevič, *Černobiljska molitva*, nav. delo, str. 208.

¹⁹ Isto, 206.

²⁰ Veselin Kljajić, *Intervju*, Čigoja štampa, Beograd, 2009, str. 156.

vidi. Plaše nas! Jabuka visi na grani, i lišće, i krompir u poljima... ja mislim da nema nikakvog Černobilja, izmislili su ga. Prevarili ljude..."²¹ Evo književnog postupka koji uspeva da spoji kazivost i neizrecivost, samozavaravanje i navinost, neobaveštenost i tragizam, zajedno sa ruskim fatalizmom, ali i strah, tugu, bol, stoicizam.

UMESTO EPILOGA

Umesto epiloga, Svetlana Aleksijevič navodi podatak da jedna kijevska turistička agencija nudi turistička putovanja u Černobilj. Osmišljena maršruta za linije kretanja je od mrtvog grada Pripjata, gde turisti razgledaju napuštene višespratnice s pocrnelim rubljem na balkonima i dečjim kolicima, sve do mrtvih sela, u kojima po napuštenim kućama, usred bela dana, mirno šetaju i njuškaju vuci i divlji veprovi, koji su se tu namnožili. U reklami piše da je vrhunac i najbolji deo putovanja razgledanje rasporenog „Zaklona“, gde kroz pukotine struji smrtonosni začim – ostaci nuklearnog goriva...

Da bi intervju bio potpun mora imati realan zadatak i svrhu. Kao da se svrha *Černobiljske molitve* Svetlane Aleksijevič nalazi u epilogu, gde ona navodi da „prema materijalu beloruskih internet novina iz 2005, na mestu gde je eksplodirao Černobilj, skoro će opet početi da se gradi grandiozni objekat. Nad sarkofagom, kojim je 1986. prekriven četvrti blok Černobiljske nuklearne elektrane, pojaviće se novi pokrivač pod imenom 'Luk'. On će postati građevina bez presedana u istoriji čovečanstva. Kao prvo, zapanjujuće su njegove razmere – to je dvostruka obloga visine 150 metara. A estetski, približiće se Ajfelovoj kuli..."²² Čini se da ne samo što lekcija černobiljske katastrofe nije naučena, već je zaboravljena i pre nego što je uopšte proučena i ispitana.

²¹ Svetlana Aleksijevič, *Černobiljska molitva*, nav. delo, str. 73.

²² Isto, str. 14.

Poneki preživeli progovorili su u knjizi Svetlane Aleksijevič. Tokom štampanja mnogi su preminuli. Tako čitalac, dok prolazi kroz ovo štivo, osluškuje istovremeno naratorkino opominjuće, ledeno ćutanje, kao i glasove intervjuisanih koji su živi i onih od kojih je jedino ostala zapisana ispovest. Jedno od pravila kreativnog intervjuisanja je da autor mora da se potpuno stopi sa temom koju obrađuje. Čini se da je Svetlana Aleksijevič u tome uspjela.

BIBLIOGRAFIJA

- [1] Aleksijevič, Svetlana, *Černobiljska molitva*, Laguna, Beograd, 2016.
- [2] Aleksijevič, Svetlana, *Limeni dečaci*, Laguna, Beograd, 2017.
- [3] Aleksijevič, Svetlana, *Rat nema žensko lice*, Čarobna knjiga, Novi Sad, 2015.
- [4] Kljajić, Veselin, *Intervju*, Čigoja štampa, Beograd, 2009.
- [5] Mecler, Ken, *Kreativno intervjuisanje*, Cid i Institut za medije Crne Gore, Podgorica, 2006.
- [6] Popović, Tanja, *Rečnik književnih termina*, Logos Art, Beograd, 2007
- [7] Schudson, Michael, *Reading the news*, Pantheon Books, New York, 1987.
- [8] Shudson, Michael, *The Power of News*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, 1996.
- [9] Todorović, Neda, *Interpretativno i istraživačko novinarstvo*, Čigoja štampa, Beograd, 2003.
- [10] Todorović, Neda, „Prilog teoriji žanrova u postnovinarstvu”, *Medijski dijalozi*, Vol. 6, br. 17.

Izvori sa interneta:

- [1] <http://pescanik.net/izgubljena-bitka/> (Pristupljeno 1. decembra 2017).
- [2] <http://pescanik.net/kupiti-slobodu/> (Pristupljeno 1. decembra 2017).
- [3] <http://pescanik.net/razgovor-o-srebrenici/> (Pristupljeno 2. decembra 2017).

Sanja Domazet

CREATIVE INTERVIEW AS THE BASIC ELEMENT OF THE
NOBEL PEACE PRIZE WINNER SVETLANA ALEKSIEVICH

Abstract